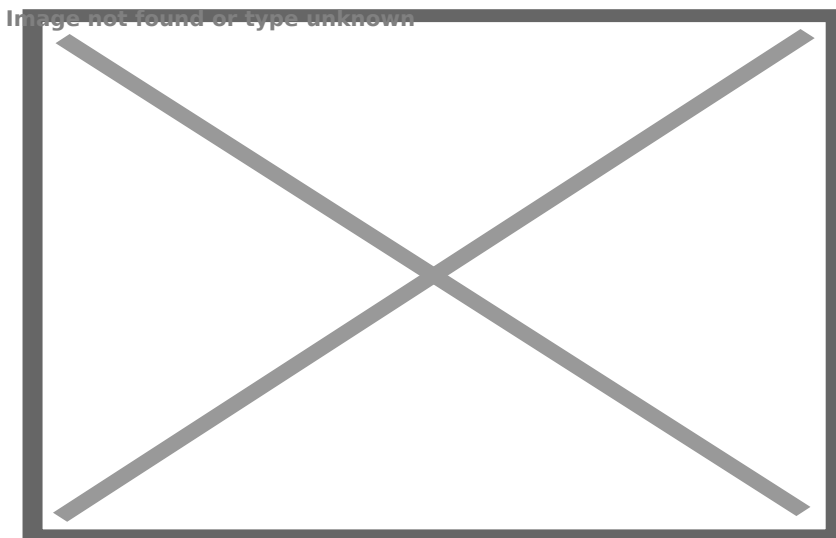

Truyền thông lễ hội truyền thống: Công và tội

21:37 28/03/2017

Tác giả: Admin

Mùa lễ hội năm nay đang đi dần đến hồi kết, nhưng thông tin về lễ hội vẫn chưa hết “nóng”. Thông tin về những hiện tượng tiêu cực trong lễ hội như nạn cướp lộc, cướp ấn, bạo lực, truyền thống bị mai một... lấn át những thông tin tích cực.

Lựa chọn cách tiếp cận trong thông tin về lễ hội có thể góp phần bảo tồn văn hóa dân tộc. Ảnh minh họa

Báo chí, truyền thông đã giúp nhiều lễ hội được quảng bá, qua đó, người dân địa phương có cơ hội làm du lịch. Nhưng không thể phủ nhận những tiêu cực kể trên có sự đóng góp của chính không ít cơ quan truyền thông. Lựa chọn cách tiếp cận trong đưa tin sẽ quyết định thành bại của lễ hội.

Từ “điển hình” chém lợn

Tục chém lợn ở Niệm Thượng (tên Nôm là làng Ném, Bắc Ninh) không phải là chuyện mới. Hàng chục năm trước đây, đã không ít bài báo đề cập tục lệ này, nhưng không nhiều người chú ý. Nó “bỗng nhiên nổi tiếng” vài năm gần đây khi một số bài báo giật tít kiểu như: Rợn người chém lợn trong hội làng, Máu tươi thấm đẫm sân đình, Lễ hội man rợ máu me be bét...

Khi giật những cái tít “man rợ”, “rợn người”, một số tờ báo đã thành công về mặt “câu view”. Cộng đồng hết sức quan tâm. Nhất là khi hình ảnh con lợn máu be bét được trưng lên các trang báo in màu, hoặc báo điện tử. Và đó khởi nguồn cho những tranh luận còn tồn tại nhiều năm nữa về tục chém lợn, cũng như một số nghi lễ hiến sinh khác trong [lễ hội](#). Chính cơ quan quản lý cũng lâm

vào thế kẹt giữa những luồng dư luận, một bên đòi cấm ngay tức khắc; một bên cho rằng có thể duy trì; còn bản thân người dân địa phương cảm thấy họ bị “xúc phạm”.

Xét ở khía cạnh bảo vệ động vật, người ta có lý khi yêu cầu chấm dứt ngay việc “đâm trâu, chém lợn”. Nhưng khi giạt những cái tát “man rợ”, “dã man” và yêu cầu dừng việc chém lợn, liệu những người viết có tìm hiểu kỹ lưỡng lý do tục lệ đó ra đời thế nào hay không, nó có ý nghĩa thế nào với cộng đồng địa phương? Trên thực tế, một nghi thức có thể được cộng đồng này chấp nhận, nhưng có thể bị phản đối kịch liệt ở cộng đồng khác; ở cộng đồng này nó được coi là trái đạo đức, ở cộng đồng khác thì không. Văn hóa không có những “chuẩn” nhất định mà mọi cộng đồng phải tuân theo.

Nếu nhìn nhận một cách đa chiều như thế, thì dù có cảm thấy “man rợ”, người ta cũng tiếp cận thông tin và đưa tin theo một hướng khác. Bản thân tôi là người không ủng hộ việc chém lợn. Nhưng nếu mong muốn việc đó được xóa bỏ, tôi cho rằng, phải thông tin làm sao để người dân Niệm Thượng cảm thấy thấu lý, đạt tình. Văn hóa không phải là sự “cưỡng chế”. Khi được thuyết phục, chính chủ thể lễ hội này sẽ tự đi tìm sự hài hòa giữa phong tục cổ với đời sống đương đại.

Người cầm bút cần hiểu biết kỹ lưỡng về lễ hội

Việt Nam có hơn 8.000 lễ hội lớn nhỏ. Mỗi dịp Xuân về, lễ hội là món ăn không thể thiếu trong đời sống tinh thần người dân đất Việt. Tục chém lợn trong lễ hội làng Niệm Thượng chỉ là một trong rất nhiều ví dụ về cách đưa tin phiến diện, thậm chí là lệch lạc của báo chí, truyền thông thời gian gần đây. Hệ quả là không chỉ có nhiều tranh cãi, mà chính cách đưa tin như thế góp phần làm cho nhiều lễ hội trở nên lộn xộn.

PGS.TS. Đỗ Thị Hào (Chủ tịch Hội Văn nghệ dân gian Hà Nội) cho biết, lễ hội Thánh Gióng ở đền Sóc vốn là của một số làng. Trước đây, quy mô nhỏ, các cụ ước chừng được số người tham gia “cướp” giò hoa tre (một hình thức xin lộc). Bởi thế các cụ làm ra một lượng giò hoa tre để gán như... ai cũng cướp được. Nhưng sở dĩ nó biến đổi dẫn đến đánh nhau vỡ đầu để giành chiếc giò hoa tre là bởi, bây giờ người ta đổ đến nhiều quá.

Lễ hội đền Sóc có hàng trăm nghìn lượt người tham gia, hàng mấy nghìn người tranh cướp giò hoa. Truyền thông gián tiếp gây ra tình trạng ấy. Bởi lẽ, không hiểu cố tình hay vô ý, nhiều tờ báo thổi phồng chuyện linh thiêng quanh chiếc giò hoa tre. Nếu cứ có giò hoa tre mà nhiều lộc thì dân các làng tham gia lễ hội đã phát tài từ lâu lắm, vì trước đây gần như nhà nào trong các làng tham gia lễ hội cũng “cướp” được.

Tương tự là tình trạng ở đền Trần, Truyền thông đã góp phần truyền bá tư tưởng “cầu quan”, “thần thánh hóa” trong việc xin ấn ở đền Trần. Lợi thì rất rõ ràng, hàng năm tỉnh Nam Định thu được một nguồn lợi kinh tế lớn khi khách du lịch đổ về. Nhưng cái hại thì vĩnh viễn không bao giờ khắc phục được. Tâm lý xin ấn để thăng quan, nhiều lộc đã bén rễ khá sâu trong một bộ phận không nhỏ người dân. Và khi không gian đền Trần có hạn; khả năng phát ấn có hạn thì đương nhiên người ta sẽ lao vào tranh cướp.

Gần đây dư luận hay lên án lễ hội gây lãng phí do thông tin cả nước có hơn 8.000 lễ hội. Đây không phải là con số quá lớn như nhiều báo chí “thổi phồng”. Bởi phần lớn trong số 8.000 lễ hội đó là hội làng, trong một cộng đồng nhỏ, một làng xã. Những lãng phí, lộn xộn chủ yếu xảy ra ở những lễ hội lớn. Cái cần nói đến nhất khi nói về lễ hội hiện thời là tâm thế của người đi lễ hội. Nếu mọi người đi lễ hội với mong muốn tri ân người có công, thưởng ngoạn văn hóa dân tộc thì mọi chuyện đã đi theo hướng khác.

Không như những lĩnh vực khác, di sản nói chung và lễ hội nói riêng có những nét đặc thù. Một số biểu hiện cụ thể của lễ hội nếu không hiểu sâu những lớp lang, những mã văn hóa, những phong tục từ xa xưa để lại thì rất dễ dẫn đến nguy cơ thông tin sai lệch. Bên cạnh đó, hầu như địa phương nào cũng muốn quảng bá lễ hội để thu hút khách du lịch. Người đưa tin nếu không có kiến thức, có bản lĩnh rất dễ trở thành người bị phụ thuộc thông tin do địa phương cung cấp. Nguy cơ “thần thánh hóa” các phong tục trong lễ hội từ đây mà ra, rồi lan đến cả cộng đồng.

Lựa chọn vấn đề, lựa chọn cách tiếp cận trong thông tin về **lễ hội** có thể góp phần bảo tồn văn hóa dân tộc, phát huy những giá trị tích cực của văn hóa truyền thống vào cộng đồng, nhưng cũng có thể đem đến những yếu tố tiêu cực nếu không có một cái nhìn có chiều sâu, am hiểu về văn hóa dân tộc và người viết thường xuyên bị ám ảnh vì mục đích lợi ích kinh tế./.

Giang Nam

Link bài viết: <https://nguoilambao.vn/truyen-thong-le-hoi-truyen-thong-cong-va-toi>